74 J. A. ZANDLEVEN. D

te schilderen. De drang om schilder te worden werd eindelijk zoo groot, dat het tot een uitbarsting kwam : de vader wilde van zijn zoon geen schilder maken en de zoon stond daartegenover met een even sterken wil: hij brak met alles en volgde zijn roeping. Toen kwam een zware tijd, vol kommer bijwijlen. Maar reeds was het sterkend woord van een paar ouderen in de kunst den jongen zoeker een steun. In 1901 ging Zandleven met zijn werk naar Jozef Israels, die hem raadde door te gaan, mits hij hard studeerde. Tegelijk gaf Israels hem een briefje mee voor Gabriel. Deze, die oók den moeilijken strijd om er te komen had gekend, zei: als je alles wilt opofferen, om je doel te bereiken, en als je je bewust bent, dat er een heel zware weg is af te leggen, ga dan door.
Het volgende jaar, in 1902, ging Zandleven met veel moeite uit de zaken van zijn vader en ging werken in de duinen bij Wijk aan Zee. En hij werkte ontzettend, van 's morgens tot 's avonds laat. „Midden in den winter buiten, 's morgens half acht zat ik al in de duinen tot donker, soms in nijpende kou en sneeuw," zoo vertelt Zandleven. Met donker thuis en dikwijls de boterham, nog in den zak, vergeten hem op te eten of geen tijd gegund. Meestal maakte ik twee of drie studies op één dag en dan 's avonds nog modelteekenen bij de lamp."
Zoo leefde hij een paar jaren buiten en kon er door zeer sober te leven en de hulp van enkele vrienden komen. Het is een tijd, waaraan hij nog altijd met buitengewoon gelukkige herinneringen denkt. En de man, die ook nu nog niet „schilderijtjes" kan maken, zooals een groot deel van het publiek dat verlangt, die ook nu nog zijn eigen weg gaat en zich aan geen opgelegde wetten of mode stoort, wist ook toen niet den openbaren smaak te bevredigen. In dien tijd, dat hij in Wijk aan Zee werkte, kwam hij in aanraking met den schrijver Querido, wien het religieuse sentiment in Zandleven aantrok. Door bemiddeling van Querido dook een kunsthandelaartje uit Amsterdam op, die de opdracht gaf eens ,,'n paar schilderijtjes" te maken.
Toen Zandleven wat klaar had en het liet zien, verklaarde deze Amster-dammer, dat het geen „schilderijtjes" waren, waarop Zandleven antwoord-de : „nou, dan kan ik geen schilderijtjes maken." Hij kan het nóg niet. Ge-lukkig !
Van Wijk aan Zee trok hij naar Gorssel met zijn vrouw. De bosschen met hun rijke geheimzinnigheid begonnen macht over hem uit te oefenen. Voor wie Zandleven kent, spreekt dit vanzelf. Zijn naar het mystieke geneigde aard, zijn eerbied voor het ondoorgrondelijke, schoone Wonder, dat de natuur is, vinden hun weerspiegeling in het stille bosch met zijn geheimzinnig weefwerk van lichtspelingen en zijn wonderbaarlijken grond van mossen en bladeren, in het bosch, waar dat meest mysterieuse, de paddenstoel, is als de verschij-ning uit een droomenland.
Hij woonde daar in Gorssel in een klein boerenhuisje en werkte iederen